

BOOK OF ABSTRACTS

Jacek Fabiszak (UAM, PTS)

„Aktualność i ponadczasowość w dwóch polskich przedstawieniach na 28. Festiwalu Szekspirowskim: *Burza. Regulaminie wyspy* w reż. Katarzyny Minkowskiej oraz *Snu nocy letniej* w reż. Jana Klaty”

Na Festiwalu pojawiły się dwa polskie przedstawienia, które – niezależnie od siebie – poruszały kwestie związane ze środowiskiem teatralnym: *Burza. Regulamin wyspy* w reż. Katarzyny Minkowskiej z Teatru im. Jana Kochanowskiego w Opolu i *Sen nocy letniej* w reż. Jana Klaty z Teatru Nowego w Poznaniu. Oba przedstawienia były odbierane przez niektórych widzów jako komentarze do działalności znanych reżyserów/dyrektorów teatralnych. Ale byli też tacy, którzy tego nie dostrzegali, lub nie chcieli na tym się skupiać, szukając w obu spektaklach wartości ponadczasowych, cokolwiek stereotypowo kojarzonych z twórczością Szekspira w ogóle.

Celem rozważań będzie zatem dociekanie, jak – w kontekście Festiwalu Szekspirowskiego – istotna jest aktualność, co może oznaczać dość radykalną interpretację *ponadczasowego* tekstu Szekspira i *klasycznych* tradycji związanych z jego sceniczną adaptacją.

Anna Wołosz-Sosnowska (UAM, PTS)

„Kontrola autorytarna w wybranych polskich przedstawieniach Szekspira podczas 28. Festiwalu Szekspirowskiego”

Program 28. Festiwalu Szekspirowskiego zaprezentował wiele polskich produkcji i to na tych przedstawieniach chciałabym skupić swoją uwagę. *Makebet. Głosy z ciemności* w reżyserii Pawła Palcata, *Makebet* w reżyserii Anety Adamskiej-Szukały oraz *Burza. Regulamin wyspy* w reż. Katarzyny Minkowskiej wydają się być odpowiedzią na sytuację społeczno-polityczno-kulturową w Polsce. Jednym z zjawisk który zwrócił moją uwagę są elementy kontroli autorytarnej (tzw. high control groups) wobec której bohaterowie buntują się i tę kontrolę odrzucają. W swojej prezentacji chciałabym się skupić na tym, czym są elementy kontroli autorytarnej w teatralnych adaptacjach Szekspira oraz czy i w jaki sposób bohaterowie sprzeciwiają się i obalają tę kontrolę.

Dyskutowane przedstawienia :

Makebet. Głosy z ciemności, Teatr Przedmieście, Rzeszów, reż. Aneta Adamska-Szukała

Makebet, Bałtycki Teatr Dramatyczny w Koszalinie, reż. Paweł Palcat

Burza. Regulamin wyspy, Teatr im. Jana Kochanowskiego w Opolu, reż. Katarzyna Minkowska

Wojciech Jerzy Kieler (PTS)

„Ja wam dać mogę wieść dokładną. Historie obnażone: demaskowanie i niwelowanie filtrów narracyjnych jako strategia reżyserska w spektaklach 28. Festiwalu Szekspirowskiego”

Wystąpienie poświęcone będzie analizie strategii reżyserskich polegających na próbie demaskowania różnorodnych filtrów nakładanych na narracje szekspirowskich dramatów. Twórcy kilku przedstawień 28. Festiwalu Szekspirowskiego błyskotliwie wykazali, że poręczyciele opowieści - z reguły zwycięzcy albo ci, którzy przeżyli – mogli konfabulować. Kolejne filtry narracyjne nakładał sam Szekspir lub też były one konsekwencją panujących na przełomie XVI i XVII stulecia przekonań. Wreszcie - my sami - przywykli do stereotypowych odczytań tekstu, pozwalamy mu w naszej świadomości płynąć utartymi koleinami. Reżyserki i reżyserzy festiwalowych spektakli postanowili zerknąć w głąb opowieści, do samego jej rdzenia poprzez obszary przekłamań, niedomówień i przemilczeń. Joanna Zdrada powierzyła opowieść o wyspie Kalibanowi, artystki kolektywu Kaczmarek & Pi Pa Piwosz & Romanowa podważyły wiarygodność przekazu Horacego, Paweł Palcat zrelacjonował walki o szkocki tron z pozycji Lasu Birnamskiego, a twórcy peruwiańskiego „Hamleta” poddali w wątpliwość neurotypowość jego bohaterów.

Katarzyna Burzyńska (UAM, PTS)

„Psioczyć czy nie psioczyć? Czyli jak kobiety sprzątają patriarchat”

W 2018 roku CBOS opublikował dane, które wskazują, że w większości gospodarstw domowych w Polsce prace domowe takie jak pranie, prasowanie i gotowanie wykonują wyłącznie kobiety – mimo deklaracji większości respondentów, iż realizują tzw. partnerski model rodziny. Paradoksalnie, w tychże domostwach obowiązek finansowego utrzymania rodziny spada na obu małżonków i oboje wykonują pracę zawodową. Z kolei w sektorze sprzątającym w Polsce 92% osób zatrudnionych to kobiety, a zarobki osoby zatrudnionej w tym sektorze są o 38% niższe niż średnia krajowa. Zatem w XXI wieku w Polsce sprzątaniem w domu czy poza nim zajmują się nadal prawie wyłącznie kobiety. O tym jak sprzątanie jest w kulturze patriarchalnej nierozdzielnie związane z egzystencją kobiety pisała już w 1949 roku Simone De Beauvoir w *Drugiej płci*. Zdaniem Beauvoir przykucie kobiety do powtarzalnych i ostatecznie bezsensownych czynności sprzątania jest kolejnym elementem jej zniewolenia i odwiecznego zawieszenia w immanencji. Jednak sprzątanie – to dosłowne i metaforyczne – zdaje się być ważnym elementem uporządkowywania i transformowania rzeczywistości. Co, jeśli na sprzątanie spojrzelibyśmy jak na akt sprzeciwu – próbę wymięcenia, wymycia i wyprania zbrakanych konstruktów myślowych, które nas – kobiety i szerzej ludzi – w tej immanencji stale zamykają? Jeśli druga fala feminizmu pozwalała nam radykalnie burzyć mury, to może w trzeciej fali czas właśnie na sprzątanie? Zarówno spektakl *Ofelia. Studium przedmiotu* kolektywu Kaczmarek & Pi Pa Piwosz & Romanova jak *To bitch or not to bitch* w reżyserii zbiorowej Hertz Haus czynią sprzątanie swoim najważniejszym narzędziem teatralnego wyrazu. W obu produkcjach akt sprzątania staje się niezwykle plastycznym i wizualnie magicznym językiem malującym ucieleśnione doświadczenie. Równocześnie, widz/widzka/osoba widzowska rozumie, iż akt sprzątania dzieje się na scenie w konsekwencji przemocy dokonanej na kobiecym ciele. Osoby sprzątające nie tylko przypominają nam o bałaganie, który jest rezultatem przemocowości patriarchy, ale stają się świadkiniami honorującymi marginalizowane wcześniej doświadczenie. W mojej prezentacji chciałabym zaprosić do dyskusji nad symboliką sprzątania jako kontestacji sprzecznych oczekiwań społecznych wobec kobiecych ciał i doświadczeń.

Źródła:

De Beauvoir, Simone. *Druga płeć*. Tom 1 i 2. (w tłumaczeniu Marii Leśniewskiej). Wydawnictwo Literackie: Kraków.

„CBOS: w większości gospodarstw piorą, prasują i gotują wyłącznie kobiety”. 2018. *Dziennik Gazeta Prawna* (<https://www.gazetaprawna.pl/wiadomosci/artykuly/1279176,cbosw-wiekszosci-gospodarstw-piora-prasuja-i-gotuja-wylacznie-kobiety.html>) (05.09.2024).

„Sprzątaczką – Statystyki grupy zawodowej”. 2022. Mapa Karier. (<https://mapakarier.org/sciezki-kariery/733/k/sprzataczka/statystyki/>) (05.09.2024).

Jan Grzanka (PTS)

„Ofelia. Studium przedmiotu i *To bitch or not to bitch* – doświadczanie rytuału oczyszczania”

Ablucja to nakazane przez religijny zwyczaj symboliczne rytualne obmycie ciała, przedmiotów, lub narzędzi ofiarniczych. Traktowana często jako symbol duchowego oczyszczania. Usuwa rytualnie nieczystości, oczyszcza świat żywych po doświadczeniu śmierci bliskich. Obecna prawie we wszystkich wierzeniach religijnych.

W spektaklach *Ofelia. Studium przedmiotu* oraz *To bitch or not to bitch* bohaterów nie ma już wśród żywych. Widzowie uczestniczą w procesie ablucji przeprowadzanej po ich śmierci.

Refleksja towarzysząca emocjonalnym aspektom obserwowanego rytuału (związana nie tylko z postaciami sztuki, ale też z aktorkami biorącymi udział w spektaklu jak i z widzami - mimowolnymi uczestnikami rytuału), inspiruje do namysłu nad istotą ablucji. Dyskurs o emblematycznej stronie rytuału zostanie osadzony w przemyśleniach Rene Girarda i Mircea Eliadego.

Anna Kowalcze-Pawlik (UŁ, PTS)

„Cóż na to ojciec waszmości? O (s)tyraniu(u) rodzicielstwa”

Tematem wystąpienia będą relacje: relacje władzy, ale i bliskości, czy też uwikłania w obrębie rodziny. Bliskie przyglądanie się parom rodzic-dziecko u Szekspira niekoniecznie prowadzi do wesołych wniosków na temat natury rodzicielstwa, ale pozwala też zadawać pytania o istotę powinności potomstwa względem rodziców. Co tak naprawdę winien jest Hamlet Gertrudzie i Klaudiuszowi? Dlaczego Klaudiuszowi miałoby zależeć na relacji z pasierbem? Na przykładzie obejrzanych adaptacji teatralnych *Hamleta* oraz *Romea i Julii* odniosę się do tego jak polityczne bywa nasze myślenie o relacjach w obrębie rodziny.

Aleksandra Kuś

Zwierzę w teatrze/teatr zwierzęcości, czyli o *Makbecie* Pawła Palcata

Falę krytyki i oburzenia wywołały niedawne słowa profesora Bralczyka dotyczące nazewnictwa sytuacji, w której czworonożni towarzysze ludzi odchodzą z tego świata. „Zdychanie”, jak ujął to językoznawca, stało się pretekstem do ponownego podjęcia dyskusji na temat statusu zwierzęcia oraz jego miejsca we współczesnym świecie. Z jednej strony jesteśmy przyjaciółmi zwierząt, z drugiej trudno nam zrezygnować z produktów odzwierzęcych. Dużo mówimy o podmiotowości jednostki, jednak dalej trudno odnaleźć ją nam w istotach, które poruszają się nie na dwóch, a czterech kończynach.

Makbet Palcata na nowo definiuje pojęcie „zwierzęcości”, które staje się motywem przewodnim odczytania tragedii. Spektakl zaciera granice między łowcami a zwierzyną, pokazuje, że owa

granica jest bardzo cienka, przez co żaden pretendent do tronu Duncana nie może się czuć pewnie w swojej skórze. W swoim wystąpieniu chciałabym przyjrzeć się temu problemowi oraz spróbować rozważyć ten problem wspólnie z obecnymi na konferencji entuzjastami Szekspira.

Tomasz Kowalski (UAM, PTS)

„Pętla, którą zawiązujemy na szyi sumienia. Polityczny wymiar adaptacji w *Hamlecie* Teatro La Plaza”

„Nie myślcie, że będzie to Hamlet, jakiego sobie wyobrażacie”. To zdanie, padające na początku przedstawienia z ust jednego z performerów, w przypadku Hamleta Teatro La Plaza nie tylko odnosi się do tego, że postać duńskiego księcia grać będą osoby z zespołem Downa i niepełnosprawnościami intelektualnymi, lecz także zdaje się sygnalizować sporą swobodę w traktowaniu Szekspirowskiej sztuki przez twórców. Chciałbym przyjrzeć się dokładniej zabiegom adaptacyjnym poczynionym przez zespół i reżyserującą spektakl Chelę De Ferrari, skupiając się na tym, w jaki sposób dobór scen oraz konsekwentne zacieranie granic między postaciami a grającymi je aktor(k)ami pozwala twórcom przedstawienia uczynić je „zwierciadłem natury” w kontekście społecznych praktyk wykluczenia. Będę też argumentował, że sięgając po kanoniczną sztukę kanonicznego dramatopisarza, zespół dokonuje w istocie wyraźnego gestu politycznego – punktuując ableistyczne mechanizmy społeczne (w tym teatralne), domaga się przywrócenia osobom niepełnosprawnym miejsca, które wciąż jest im odbierane przez normatywną większość.

Sabina Laskowska-Hinz (UW, PTS)

„Plakaty, których nie było: przegląd plakatów teatralnych spektakli wystawionych w ramach 28. Festiwalu Szekspirowskiego”

Chciałabym pokazać Państwu plakaty, które towarzyszyły tegorocznym spektaklom festiwalowym, a które niestety nie były eksponowane podczas Festiwalu. Będzie to zaproszenie do przedyskutowania w jaki sposób obrazy te powiązane są z przedstawieniami, czy rzeczywiście uchylają rąbka tajemnicy o tym, co zadziało się na deskach teatru czy może pozostają całkowicie niezależnymi dziełami, które komentują w większym stopniu sam tekst szekspirowskich sztuk niż jego interpretacje sceniczne.

Wojciech Jerzy Kieler (PTS)

„Szpilki, pleasery, kozaki. Czerwień butów w spektaklach 28. Festiwalu Szekspirowskiego jako wizualizacja mechanizmu obronnego, unieważnienie narracji i symbol estetyzacji zbrodni”

Tematem wystąpienia będzie analiza znaczeń implikowanych przez intensywnie czerwone obuwie, które stanowiło istotny komponent kostiumów postaci w trzech spektaklach 28. Festiwalu Szekspirowskiego. Karminowe szpilki Hamleta w spektaklu Declana Donnellana stanowią wizualizację mechanizmu obronnego i element strategii przeniesienia uwagi otoczenia, by ukryć prawdziwe intencje bohatera. Włożenie i zdjęcie czerwonych, queerowych pleaserów przez niebinarną Violę w przedstawieniu Grzegorza Jarzyny unieważnia narrację opartą na binarnych podziałach przedstawianego świata, a wysokie kozaki w mięsistym kolorze, atrybut Mass Media Queen w inscenizacji Piotra Mateusza Wacha, zarówno ewokują estetyzację zbrodni, jak i eksponują tę część jaźni Hamleta, która zdeterminowana pragnieniem sławy, żywi się atencją. Analiza kostiumologiczna przeprowadzona zostanie w kontekście historycznym, literackim, filmowym i popkulturowym.

